

Tuomas Kaukonen

EI MISTÄÄN ERITYISESTÄ

Kuvataiteen koulutusohjelma
2013

EI MISTÄÄN ERITYISESTÄ

Kaukonen, Tuomas

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Kuvataiteen koulutusohjelma

toukokuu 2013

Ohjaaja: Hautala, Päivi-Maria ja Velhonoja, Matti

Sivumäärä: 16

Liitteitä: ei

Asiasanat: roolit, elämänkaari, taide, assosiaatio

Tämä kirjallinen opinnäytetyö ei käsittele mitään erityistä, eikä se yritä kertoa mitään uutta ympäröivästä maailmasta. Teksti on lähinnä tajunnanvirtaa, jossa käsitellään kirjoittajan ajatuksia omasta elämästään, taiteesta ja teeskentelyn olemuksesta. Työssä voidaan nähdä yritystä jäljitellä ajattelemisen vapaata assosiaatiota, vapaana tiukan tieteellisen rakenteen kahleista. Tekstissä ei ole selkeää rakennetta, eikä tunnistettavaa lineaarisuutta.

Monet teemat, kirjoittajan omasta lapsuudesta aina sumean älyn logiikkaan, lomittuvat toisiinsa ja vaikuttavat samanaikaisesti, mutta säilyttävät ulkoisesti kirjallisen tuotoksen ulkoasun. Tavallaan, jälkikäteen sanottuna, kirjoittaja on ehkä luonut kirjallista vertauskuvaa omasta taiteellisesta tuotannostaan; tuotannosta, jossa on paljon pintaa, mutta vähän mietittyä sisältöä.

ABOUT NOTHING SPECIFIC

Kaukonen, Tuomas

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Arts

May 2013

Supervisor: Hautala, Päivi-Maria and Velhonoja, Matti

Number of pages: 16

Appendices: none

Keywords: roles, cycle of life, art, association

The purpose of this thesis was to avoid dealing with any major concerns. Thesis does not handle any specific subjects, and will not produce any new knowledge about the world surrounding us. The text is mostly just free flow of ideas, which deals with writer's thoughts about life, art and essence of pretending. You may see some attempt to imitate free association of human mind, freed from the boundaries of scientific research. There's no clear structure, or any identifiable linearity.

Many themes are entwined together, for example blurry logic and writer's childhood. They exist simultaneously, and influence each other and themes that follow them. Despite of hazy and blurry method, thesis maintains the neat surface of a college thesis. All and all, the writer may have tried to create a literal version of his artistic pieces, which dazzle the audience with outstanding surface but may lack the proper inner essence.

SISÄLLYS

JOHDANTO	5
EI MISTÄÄN ERITYISESTÄ VIRHE. KIRJANMERKKIÄ EI OLE MÄÄRITETTY.	
LÄHTEET	16

JOHDANTO

Voisin tietysti saada koko speaktaakkelin näyttämään siltä kuin olisin käyttänyt siihen enemmänkin aikaa, mutta TÄMÄN AINOAN KERRAN en sitä tee. Seuraavassa monitasoisessa tajunnanvirrassa aion käydä lävitse koko elämän kirjalliset, ja taiteelliset teeskentelyni; teeskentelyt, joissa olen kyennyt luomaan vaikutelman älystä ja kovasta työstä, vaikka tosiasiaissa olen ollut uskomattoman laiska ja saamaton. Teksti saattaa olla jaettuna kappaleisiin ja alaotsikoihin, mutta se on tehty vain virallisen, akateemisen vaikutelman vuoksi. Tai ehkä en ole tehnyt sitä ollenkaan.

Minä en rehellisesti välitä, mitä tämän tekstin lukija minusta ajattelee, sillä...no, myönnetään pois: tämän tekstin saattaa lukea ainoastaan yksi ihminen. Vaikka olisin käyttänyt tähän aikaa kuin oikea, säntillinen opiskelija; olisin etsinyt taustatietoja ja luonut itselleni tutkimuskysymyksen, niin ei se työ minua olisi auttanut tulevaisuudessa millään tavalla. Jos kyseessä on omaehtoinen itsensä kehittäminen, niin sen minä voin aina tehdä vapaa-ajalla ollessani tekemisissä muiden ihmisten kanssa. Kirjoittaminen ei ole minusta tehnyt parempaa ihmistä. Ja työskennellessäni oikean tieteellisen tutkimustyön parissa olisin silloinkin jättänyt kaiken viime hetkille, ja mahdollisuuden koittaessa olisin aina pyrkinyt selviämään mahdollisimman vähällä työllä.

EI MISTÄÄN ERITYISESTÄ

Joskus uskoin sääntöihin, ja aikuisiin ihmisiin. Uskoin, että kun kasvaa aikuiseksi, niin kaikessa on jotain järkeä. Aikuisten maailmassa ihmiset tekevät järkeviä asioita, jotka he ensin miettivät valmiiksi, tekevät kaiken oikein ja jos erehtyvät, niin ottavat opikseen virheistään. Lapsena jotenkin ajattelin, että minua isommat ihmiset tietävät paremmin mikä on minulle hyväksi. Voi pojat, kuinka hemmetin väärässä olinkaan!

Olin hyvä koulussa. Etenkin reaaliaineissa: äidinkielessä, historiassa ja muissa lukuaineissa. Pidin lukemisesta, ja menestyin aina kokeissa, missä vaadittiin pitkiä esseevastauksia. Ja pitkän aikaa luulinkin, että minun tieni oli määrä johtaa yliopistoon,

missä minusta tulisi tutkija, tai muu vastaava lukemisesta ja kirjoittamisesta elantonsa tienaava lukutoukka.

Mutta viimeistään lukiossa tunnistin itsessäni uusia piirteitä. Koska halusin päästä kotikylästäni mahdollisimman pian maailmalle, suoritin lukion kahdessa vuodessa tenttimällä. Jälkeenpäin ajatellen siinä ei ollut mitään järkeä, sillä nyt 29-vuotiaana olen edelleen opiskelija, ja olen päässyt vain 50 kilometrin päähän lapsuudenkodistani.

Mutta, niin, asiaan: koska tentin paljon lukuaineita, ja en täten aina osallistunut kontaktitunneille, minun oli määrä tehdä paljon etätehtäviä. Esimerkiksi ollessani historian kursseilla, tein todella paljon esseitä annetuista aiheista ja kävin lopuksi loppuentissä. Opettajaa saatoin nähdä vain muutaman kerran koko kurssin aikana, ja kaikki sujui kuin leikiten. Alussa suhtauduin tehtäviini pönäkällä vakavuudella; olinhan erityislaatuisuudessani niin paljon muita edellä, että jopa luinkin annettuja kirjoja, tein taustatyötä ja todella, **TODELLA** näin vaivaa.

Hiljalleen vain kävi niin, että jotenkin aloin degeneroitumaan. En antanut aina parasitani, oioin mutkia ja löysäilin oikein kunnolla. Alussa varovaisesti, mutta aina vain enemmän ja enemmän, enkä koskaan jäänyt kiinni. En lukenut annettuja kirjoja, tein tehtävät edellisenä iltana ja aina tukeuduin mittavaan yleissivistykseeni ja kirjoituskykyyni, jolla pystyin luomaan vaikutelman älykkyydestä. Ja etenkin edellä mainitsemani kirjoituskykyyni auttoi minut monesta pahasta paikasta. Siinä missä samat tiedot omaava kanssaopiskelijani tuskaili siinä, kuinka esittää tietämänsä asiat analyttisen kirjallisesti, minä saatoin saada samat, tai jopa paremmat pistemäärät vähäisemmällä tietopohjalla, mutta ylivoimaisesti paremmalla kirjallisella ulosannilla.

Ja niin, unohdin painottaa: olen aina lukenut paljon, tietokirjallisuutta ja romaaneja laidasta laitaan, joten olen luonut hyvän perustan hyvälle yleissivistykselle. Ja jos joskus tietopohja on loppunut, niin lopun on aina voinut teeskennellä. Kun ajattelee koko mennyttä elämääni, niin teeskentelyurani alussa luulin olevani yksin koko maailmaa vasten, mutta kun en ikinä jäänyt kiinni, niin olen päätellyt sen johtuvan siitä, että **KAIKKI MUUTKIN** tekevät sitä! Sivistys on loppujen lopuksi vain peliä:

Se menee näin: kun vastapuoli kysyy sinun kantaasi johonkin korkeakirjallisuuden klassikkoon, tai vaikka sosiaalipsykologian kokeeseen 1960-luvulla, ja et tiedä mistä

hän puhuu, niin sinä vastaat jollakin korkeakulttuurisella viittauksella, joka etäisesti sivuaa vastapuolesi asiaa ja sitten itse pommitat häntä vaikeimmalla kulttuurihistoriallisella viittauksella liittyen 1300-luvun ranskalaiseen maalauskylään. Eli, kumpikaan ei teistä ei tiedä mistä toinen puhuu, mutta ulkopuolisen silmissä te kaksi olette maailmankaikkeuden älykkäimmät ihmiset.

Olin siis huomannut itsessäni kyvyn tuottaa paljon kirjallista materiaalia vailla sisältöä. Ja tarkemmin ajatellen, olin tehnyt sitä jo kauan ennen lukiota. Toisaalta olen sääntillinen ja aikaansaava, luotettava ja työteliäs. Mutta toisaalta taas olen laiska ja välinpitämätön, mutta osaan kätkeä jälkensä hyvin huolella.

En odota sympatiaa tämän tekstin lukijalta. Mutta puolustukseksi saanen sanoa, että en ole koskaan ollut paha ihminen. Ja suoraan sanoen, tämän tekstin lukija itsekin saattaa oikein hyvinkin tietää, mistä puhun kun kerron älykkään vaikutelman luomisesta. Oikea pätevyys ja sivistys on vain murto-osa tieteellis-hallinnollisesta virka-asemasta. Suurin osa on vain sitä, että pukeutuu, puhuu ja sisustaa työhuoneensa tietyllä tavalla. Ja siitä, että on kerännyt opiskeluaikanaan tarpeeksi opintoviikkoja saadakseen loppututkintopaperit, joilla voi myöhemmin hakea työpaikkaa.

En ole ilkeä; en vain jaksa enää mielistellä muita ja kertoa itsestäni juuri niitä asioita mitä ihmiset haluavat kuulla. Tämäkin on taito, jonka olen omaksunut nuoruusikäni tultaessa. Jos vastapuoli piti metallimusiikista, niin sitten pidin minäkin, ja jos muotia oli kerätä jääkiekkokortteja, niin sitten keräsin minäkin, vaikka en ymmärtänyt jääkiekosta mitään. Tiedän, että lapset ovat tehneet vastaavaa aina, mutta minä olen tehnyt sitä pitkälle nuoruuteen. Minulle kehittyi persoonaton persoona. Omaksuin muiden ihmisten mielipiteet ja kiinnostuksen kohteet. Ja oikeastaan, en tiedä olenko edelleenkin kehittänyt itselleni oikeaa persoonallisuutta. Osaan olla uskottava, ja hyvinkin persoonallinen, rakastettava jopa.

Hieman vanhempana valaistuini, kun mietin ongelmallista suhdettani muihin ihmisiin. Ymmärsin lopulta, kuinka epätäydellinen maailma on, ja kuinka tyhmä on koko ihmiskunta. Ympärillä on loppujen lopuksi pelkkää kaaosta, ja paremmin selviää kun hyväksyy kaaoksen ja jäytävän tyhjyyden itsessään ja muissa. Se pieni lapsi minussa lopulta kuoli, kun ymmärsin, että aikuisten maailma on kuin lasten maailma, mutta aikuiset saavat ajaa autoa ja ostaa alkoholia. Mitään muuta eroa ei ole. Eroa on vain

siinä, että kurittomilla lapsilla ei ole tarvittavaa ilmaisutaitoa välttääkseen rangaistusta. Aikuiset mokaavat, mutta syyttävät virheistään kaikkia muita kuin omaa itseänsä. Koko maailmassa on kyse vain siitä, miten selittää totuutta. Ja totuudessa on vain kyse sanojen selittämisestä tavalla, joka sopii itselle parhaiten. Kukaan meistä ei jaa tätä samaa maailmaa, vaan kaikilla on oma versionsa siitä.

Hyvin pian harjaannuin lukemaan toisen ihmisen maailmankuvaa, ja peilaamaan omaa käytöstäni ja puhettani sellaiseksi, että minut saattoi nähdä helposti saman henkisenä. Kun vastassani oli duunaritaustainen, Karhu-lippistä pitävä nuuskankäyttäjä, muistelin aiempia kokemuksiani vastaavien henkilöiden kanssa, ryhdyin pelaamaan hyvin hauskaa peliä: poistin kaikki sivistyssanat puheestani, puhuin tavallista enemmän töistä rakennus- ja varastoalalla, viittasin välillä kuntosalilla käymisestä, vähintään kerran viittasin asepalvelukseen. Puheeseeni toin tavallista enemmän Tampereen murretta; se on ainoa aksentti, jota pystyn imitoimaan uskottavasti, muuten normaalipuheeni on hyvin murteetonta.

Nyt tietysti lukija voi älähtää, että jokainen ihminen on erityislaatuinen, eikä ihmisiä voi käsitellä stereotyyppien ja ennakkokäsitysten mukaan. Se on vain osaksi totta: me emme synny stereotyypeiksi, mutta kasvamme sellaisiksi. Ihmisillä on vaistomainen tarve kuulua johonkin viiteryhmään, tai vaikka moniin sellaisiin, että stereotyyppimäiset luonteenpiirteet tarttuvat ihmiseen joko alitajuisesti, tai täysin tiedostamatta. Esim. hyvä esimerkki on Ian McEwanin romaani ”Sovitus”. Se on rakkausromaanin, josta tehtiin pari vuotta sitten elokuva, jota kaikki nuoret naiset raahasivat miehensä katsomaan. Olen nähnyt kirjan pokkariversion monen naisen kirjahyllyssä, ja täten olen ottanut tavaksi mainita Sovituksen keskustelussa naisten kanssa. Ja kyseinen viittaus saa aina reaktion. Ja noin ylipäätään; minä säilytän mielessäni pienempiäkin yksityiskohtia, muistikuvia, joita voin käyttää asioidessani joko uusien, tai jo ennestään tuttujen ihmisten kanssa.

Tietysti, ymmärrän kyllä, että toimintani ei ole kovin erityislaatuista, ja varmasti muutkin tekevät sitä. Omalla kohdallani käytökseni vain joskus mietityttää minua, koska pystyn näkemään itseni niin selvästi ulkopuolelta jokaisessa keskustelussa. Hyvin usein minulla on jotenkin aavemainen tunne siitä, että sisälläni on joku toinen

ihminen. En tunne sanojani ja mielipiteitäni omikseni, vaan kaikki puheenvuoroni tuntuvat keskustelukumppanini kommenttien peilikuvilta.

Jos olen lukijan mielestä harhaillut liiaksi pääasiasta, voinen muistuttaa, että mitään pääasiaa ei ole koskaan ollutkaan olemassa. Tämä teksti on suurimmaksi osaksi pelkkää tajunnan virtaa, jonka luonteena on tuottaa kirjallisia ja taiteellisia vaikutelmia. Vaikutelmilla ei ole sen suurempaa sisältöä, mutta jotka kumminkin vetoavat arvostelijaan. Voinen silti perustella pitkää jaaritteluani, mikä koskee toisen ihmisen käytöksen peilaamista omassa käytöksessäni. Voidakseen luoda uskottavaa pintaa, on tiedettävä mikä viehättää keskustelukumppania.

Tavallaan tässä kaikessa on jotain runollista. Yksityiskohdista kasvaa jotain osiensa lukumäärää enemmän, tyhjiys ja persoonattomuus voi luoda jotain esteettistä ja kaunista ja kuolemasta syntyä elämää.

Toisaalta, joku voisi kysyä, että miksi en voisi olla vain oma itseni. Olin joskus oma itseni, ja se toiminut ollenkaan. Silloin olin rehellisesti tylsä, sisäänpäin kääntynyt ja täydellisen persoonaton. Jotenkin tuntuu elävänsä enemmän, kun voi olla kaikkea. En tietysti koe itseäni jakomielitautiseksi, vaan ainoastaan hyvin luovaksi ja mielikuvi-
tusrikkaaksi.

Tämä voi olla sivujuonne, tai jopa liittyäkin asiaan: olen rakentanut pienoismalleja elämässäni, ja pienoismallien rakentamisessa on yksi aivan olennainen asia, jota harva maallikko ymmärtää. Kun luodaan keinoitekoista mallia tosielämästä, ei ole tarkoituksenmukaista mallintaa jokaista yksityiskohtaa. Jos jokainen detalji on mukana, malli ei toimi. Ideana on poimia mukaan vain olennaisimmat osat todellisuutta; juuri ne elementit, joihin ihmiset kiinnittävät huomiota. Nämä yksityiskohdat luovat vaikutelman elämästä.

Jatkan kirjoittamista uudelleen, pitkän ajan jälkeen, ja enkä oikeastaan jaksa välittää, että liittyykö tämä mitenkään aikaisempaan tekstiin. Minulla oli jatkuvasti aikomuksia kirjoittaa muutama sivu aika ajoin, että minulle ei tulisi niin kiire. Kirjoitan tätä viime tingassa, tavoilleni uskollisena.

Olen inventoimassa omia töitani omaa näyttelyä varten, ja olen täten saanut aika hyvän käsityksen omasta tuotannostani. Siinä voidaan erottaa tietty linja. Oikeastaan, en minä keksi mitään järkevää sanottavaa taiteellisesta tuotannostani; mitään mikä EI kuulostaisi päälle liimatulta. Keskustelussa lopputyön kirjallisen osion ohjaajan kanssa kai lupasin käsitellä enemmän omaa taiteellista tuotantoani, mutta tajusin juuri, että en minä voi selittää omien teoksieni alkuperää. Työni ovat mitä ovat, ja ainoastaan voin jälkepäin yrittää arvailla, että mitä minulla oli mielessä kun tein veistoksen, jossa on irvistävät leuat, jotka purevat ihmisen ihoa.

Mitä minulla oli mielessä, kun tein työtä, missä ihmisen leuat purevat ihoa? Sivistynyt ja hillitty puoleni sanoisi, että halusin ilmentää ihmisen raadollisuutta, läheisriippuvuutta tai jopa ihmistä alistavaa markkinataloutta. Voisin halutessani seuraavaksi kirjoittaa pitkät pätkät uskottavaa, analyttistä reportaasia, joka käsittelee taiteilijan vastuuta yhteiskunnallisen epätasa-arvon ilmentämisessä. hyväksikäyttämistä niin ihmissuhteissa kuin yhteiskunnallisissa suhteissa.

Mutta en sitä aio tehdä. Minä tein teoksen ”Nälkä”, jossa irvokas suu puree ihmisen ihoa, syistä, joita en voi ymmärtää. En halua kertoa ”purevilla hampailla” mitään; lähinnä haluan vain luoda kuvia, jotka saavat ihmiset voimaan pahoin. Mutta jos joku näkee niissä jotain syvällisempää, niin en tietysti aio korjata häntä. Tulen aina käyttämään hyväksi pienemmänkin tuntemattoman teoreettisen lisäarvon ja tarpeen tullen voin jopa lähteä mukaan voimistamaan syvällisempiä tulkintoja töistäni.

Mutta niin, äskeinen asia oli kyllä totta: haluan luoda visioita, jotka satuttavat ihmisiä. Voi olla, että olen jo alun alkujaan kasvanut sellaiseksi; ihminen joka elää nähdessään kipua ja kärsimystä. Tai sitten minä näen maailman paikkana, jossa lämpö ja valo ovat jo kauan aikaa sitten kadonneet. Älkää käsittäkö minua väärin. En ole väkivaltainen, ja pikemminkin läheiset ihmiset tuntevat minut varmaankin suloisimpana ja herttaisimpana ihmisenä, joka ei ikinä tekisi pahaa kenellekään. Tämä linja voidaan nähdä teoksissani. Ne ovat suunniteltu satuttamaan. Ikään kuin ne palaisivat kiinni katsojan verkkokalvoille, ja eivät lähde sieltä enää ikinä.

Yritin keksiä luontevaa jatkumoa seuraavan osion ja aiemman tekstin kanssa, mutta en oikeastaan keksi mitään järkevää. Puhuin pari päivää sitten ystävän kanssa ystä-

vystymisestä, tuttavista ja yleensäkin sosiaalisesta kanssakäymisestä. Ystävähimmeli kuinka laaja tuttavapiiri minulla oikeastaan on verrattuna hänen vastaavaan läheisten ihmisten piiriin. Vastasin: no, minulle tuttavallisuus käy luonnostaan. En aina välttämättä ole täysin rehellinen, kun harrastan small-talkia vieraiden ja puolittujen ihmisten kanssa, mutta pyrin aina tulemaan toimeen ihmisten kanssa. Vaikka en aina heistä pitäisi.

Tietysti joku elämäntapahippi, taiteilijasielu, voisi älähtää, että tärkeintä on aina olla rehellinen ja olla tekemättä kompromisseja. Mutta suoraan sanoen: en näe sitä kovinkaan käytännöllisenä. Elämä on vain helpompaa, kun ei ärsytä ihmisiä tarpeettomasti. Tosin, miellyttävien vaikutelmien luominen käy nykyään kovin helposti, ja tuon tuosta poden jonkinlaista tyhjyyden tunnetta. Näytän ulospäin ihmiseltä, mutta itse sen sijaan tunnen itsen jonkinlaiseksi näyttelijäksi. Ikään kuin rakentaessani pienoismalleja, rakennan myös pienoismalleja pääni sisälle. Ehkä itse olen täydellinen pienoismalli; malli, joka luo vaikutelman elämästä.

Ehkä taiteeni, elämäni (ja pienoismallieni) suurin käyttövoima on kykyni reflektoida; eli jotenkin nähdä itseni jatkuvasti ulkopuolelta. Siinä missä oma persoona on vähitellen hävinnyt, niin tilalle on tullut jatkuvasti muuttuva, persoonaton, multipersoona, joka sopeutuu ja muuttaa itseänsä tarpeen niin vaatiessa. Työni ehkä voidaan nähdä voimakkaan ekspressiivisinä veistoksina, jotka kertovat jotain itse taiteilijan sielunmaisemasta, mutta oikeastaan uskon, että ne eivät kerro mitään minusta. Pikemminkin uskon, että teen teoksia, jotka tarkoituksella vetoavat katsojaan; samanaikaisesti kuvottavat että myös kehottavat tulemaan lähemmäs.

Työssäni ”Nälkä” on kuvattu siis hampaat, jotka raatelevat ihoa. Työskentelyn loppuvaiheessa istutin keinotekoiseen ihoon pieniä pätkiä tekohiusta, että saisin aikaan realistisen vaikutelman ihokarvoista. Tämän kaiken ideana oli se, että tullessaan teoksen lähelle katsoja huomaisi ihokarvojen liikkuvan vienosti ilmavirran vietävänä. Ja ehkä, katsoja vilkaisisi nopeasti ympärilleen todistajien varalta, ja itse puhaltaisi kohti veistosta voidakseen nähdä karvojen liikkuvan. Samalla hän myös puhaltaisi suoraan ihossa olevaa avohaavaa kohti.

En näe, että taidetta pitäisi vain katsoa ja ihailla. Haluan saada katsojat mukaan itse tapahtumaan, mutta en vain pelkästään mihinkään viattomaan katuperformanssiin

hyppelemään hilpeästi sinne ja tänne. Ei, haluan heidät osallistumaan johonkin kauheaan ja hirvittävään, ja täysin omasta tahdostaan.

Peitänkö omaa tyhjyyden tunnettani projisoimalla kipua ja kärsimystä muihin? Tunnenko olevani enemmän elossa, kun katsoja kääntää katseensa pois nähdessään töitäni? Ehkä. Tosin, rehellisyyden nimissä myönnettäköön: aika moni aikalaiseni koulussa on pitänyt minun töistäni. Olen hieman ristiriitaisissa tunnelmissa tämän asian kanssa: se joko osoittaa, että olen joko oikealla tiellä, tai että olen edelleen epäonnistunut tavoitteissani. En saa maailmaa voimaan pahoin, vaikka kuinka yritän. Sen vuoksi, että ulkomaailma itsessään on pahoinvoiva. Maailman perusluonne on kaoottinen, sekava ja sadistinen?

Olenko minä kaoottinen, sekava ja sadistinen? Ei, en usko. Se ei olisi kovin käytännöllistä, ja kyse on pikemminkin asioista, joita haluan käsitellä, enkä niinkään harjoittaa. Olen liian järjestelmällinen ollakseni mielenvikainen, ja liian analyttinen ollakseni psykopaatti.

Tästä huolimatta haluan maalata ympäriltäni kaikki seinät verellä, ja houkutella ihmiset huoneeseen, ja lopulta saada heidät oksentamaan haistaessaan paksun, metallisen, veren hajun. Tai oikeastaan, taiteessani aion saada ihmiset pahaa aavistamatta maalaamaan seiniä punaiseksi ilman, että kerron maalin olevan verta.

Oikeastaan kierrän tässä jatkuvasti kehää; en kerro mitään oleellista, eikä pohdinnoistani synny mitään uutta tietoa. Ja kerroinhan jo aikaisemmin, että en oikeastaan osaa tyhjentävästi osaa selittää taidettani, saati sitten itseäni. Kuten elämässäni, jossa voin touhuta ja luoda vaikutelmia järjestä ja tarkoituksesta, niin myös tässä kirjoituksessa voin jaaritella loputtomiin ja luoda illuusion opinnäytteestä.

Ehkä se on se tärkein opetus, jonka olen tämän koulun aikana oppinut. Seuraava ei tietysti päde kaikkein kohdalla, mutta itseäni se ainakin kiehtoo kovasti:

Kun tulin opiskelemaan, ajattelin että taide on yhtä kuin havainnosta veistäminen, ja todellisuuden jäljentäminen mahdollisimman sulokkaasti. Sittemmin opin, että taiteeseen kuuluu muutakin kuin vain ulkopinta; teoksessa olisi hyvä olla jokin ”juttu”; teoreettinen lähestymistapa, tai jokin täysin irrationaalinen elementti. Teoksen tulisi olla joko hyvin subjektiivinen, tekijän itsensä näköinen, tai sitten ulkomaailmaa kommentoiva, objektiivinen reportaasi.

Kaiken tämän jälkeen tulin nähtävästi siihen lopputulokseen, että minun ei tarvitse pyrkiä mihinkään edellä mainituista tavoitteista, vaan tarpeen tullen minun tulee osata puhua sivistyssanoja, joilla voin perustella tekemäni ratkaisut.

Ei ole olemassa yhtä totuutta, vaan rajaton määrä erilaisia totuuksia, joista voi valita mieleisensä. Jos siis silloin, kun luon vaikutelmia itsestäni, en huijaa, vaan tarjoan ihmisille vaihtoehdoisen totuuden, joka on oikeastaan yhtä huono, ja yhtä hyvä kuin mikä tahansa muukin totuus. Jokainen näkee maailman omalla tavallaan, omine ennako-odotuksineen ja ennakkoluuloineen, ja jos osaa vedota toisten ihmisten mieli-kuviin, niin ei ole erityisen vilpillinen.

Katsoin aikoinaan elokuvan ”Tristram Shandy: herrasmiehen paljastukset”. Se tietysti pohjautuu kirjaan ”Tristram Shandy”, ja ennen oli yleisesti sanottu, että kirjaa on mahdotonta filmata. Kirja, jos oikein muistan, kertoo 1700-luvulla elävän aatelmiehen elämästä, ja se on kirjoitettu yksikön ensimmäiseen persoonaan. Juoni poukkoilee joka paikkaan, vailla selkeää rakennetta, ja edestakaisin ajassa. Juuri kun kirjoittaja tuntuu pysähtyvän hetkeksi oivaltaakseen jotain merkittävää, hän hyppääkin johonkin toiseen aiheeseen. Silloin kun lukija tuntuu pystyvänsä seuraamaan kertojan taivalta, hän joutuukin jonkin takautuman kautta jollekin käsittämättömälle sivurailteelle. Lukija, niin kuin kertojakin, tuntuvat olevan täsmälleen yhtä hukassa.

Elokuvassa kuvataan tunnettua brittikoomikkoa ja hänen tuotantoryhmänsä yritystä filmata elokuvaa ”Tristram Shandy”. Siinä missä he yrittävät kuvata elokuvaa, kuvataan elokuvassa myös elokuvanteon hankaluuksia, pääosanesittäjän ihmissuhdesotkuja ja myös hienoja kohtauksia 1800-luvun epookin hengessä. Kohtauksissa näyttelijät joko kommentoivat omia tekemisiään oman roolihahmonsa puitteissa, tai lipsuvat takaisin omaan aikaansa. (Winterbottom, 2005)

Kaikki nämä elementit limittyvät toistensa kanssa, ja muodostavat ihmeellisen, kaoottisen mosaiikin, joka on kiehtonut minua siitä hetkestä lähtien, kun näin elokuvan. Tämä leikkittely meta-tasoilla, siis elokuva elokuvan tekemisestä; kirja jossa ei ole selkeää alkua eikä loppua, elämän hutiloiva keskeneräisyys; kaaos, jossa on silti mukana tietty hyvántahtoisuus.

Elämä ei ole lineaarista syyn ja seurauksen jatkumoa. Jopa ihmisten ajattelutyö ei ole niin suoraviivaista ja loogista kuin ennen on ajateltu. ”Tristram Shandyn” katselemi-

nen jotenkin selkeytti viimeinkin omia epäilyksiäni jokapäiväisen elämän loogisuudesta. Logiikka on harhaa; ja se oikeastaan elää vain puhtaassa teoreettisessa matematiikassa. Epäilen jopa hyvin vahvasti ajan lineaarisuutta. Joskus seuraus voi olla ennen syytä ja menneisyys, nykyhetki ja tulevaisuus voivat olla samassa ajassa ja paikassa.

Viime aikoina olen yhä etenevässä määrin voinut nähdä ympärilläni eräänlaista hyväksytyä kaaosta. Ja etenkin kaaoksen hyväksyminen omassa taiteessani on suuresti helpottanut elämääni. Ihmiset, ja järjestäytynyt yhteiskunta muutenkin, perustuu viime kädessä virheiden ja kaaoksen hiljaiselle hyväksymiselle. Emme yhteiskuntana ole aina menossa parempaan päin; joskus kehitys voi kulkea taaksepäin ja kunnolla. Tästä esimerkkinä voisin pitää vaikka Rooman valtakunnan rappiota ja pimeintä eurooppalaista keskiaikaa.

Eli, jos vaikka ennen tunsin syyllisyyttä kirjallisten koulutöitteni tyhjistä ulkokuoreista, niin ehkä nykyään voin nähdä sitä kaikkialla ympärilläni vaikuttavissa järjestelmissä ja rakenteissa. Ulkokuori ja pinta ovat aina olleet merkittävässä asemassa; koko länsimainen markkinatalous perustuu mielikuville ja oletusarvoille, ei oikeastaan mihinkään realistiseen.

Opiskelin ennen tieteellistä tutkimusta, ja hämmästykseni sain huomata, että lähes kaikki moderni tieto on perusluonteeltaan kyseenalaista. Kaikki ympärillämme oleva tieto on suhteellista, eikä absoluuttista. Postmoderni ihminen on saanut taakseen epävarmuuden. En tarkoita sitä, että vaatisin ehdottomia totuuksia maailmasta ympärillämme; tiedän, että ehdottomien totuuksien kanssa on yleensä käynyt huonosti. Joten tilalle on sen sijaan tullut vikkeliä ja joustava opportunisti; kaiken voi aina selittää itselleen, ja muille, tavalla, joka itselle sopii parhaiten.

Hamassa nuoruudessani tein aina mahdollisimman vähän, kun oli kysymys yksilötyöskentelystä. Huijasin, ja valehtelin aina kun se sopi minulle parhaiten. Kysymys oli kumminkin vain koulutöistä, ja tunsinkin siitä huonoa omatuntoa. Jos oli tarkoitus löytää itselleen joku tutkimuskysymys, ja etsiä siihen perusteltu johtopäätös, niin minä tekaisin aina kaiken. Ja sepustukseni menivät aina seulan lävitse. Osasin luoda uskottavaa pintaa, osasin suoltaa uskottavaa alan tieteellistä jargonia, mutta vailla

minkäänlaista oikeaa perustaa. Vielä hetki sitten tämä huijaaminen asiassa kuin asiassa, jopa normaalissa keskustelussa satunnaisen ihmisen kanssa, vaivasi minua. En tuntenut itseäni oikeaksi ihmiseksi, vaan pikemminkin ihmisen varjokuvaksi.

Mitpä jos toimintani ei ole mitenkään väärin? Olen kaikin puolin hyvä ihminen, mutta osaan tarvittaessa vetää roolia, joka parhaiten hyödyttää minua. En ole yksi, vaan lukematon määrä totuuksia. Jos ei ole yhtä yhteistä maailmaa, jonka voisimme jakaa, niin voin sitten pyrkiä olemaan niin monta eri roolissa kuin mahdollista.

Työssäni ”Capitalism: portrait of a serial killer” on yhdistetty väkivaltaa, verenvuodatusta ja jääkiekkopeliä, ja välittömästi minulta oltiin kysymässä, että olinko ottamassa työlläni kantaa viime aikoina vallinneeseen keskusteluun jääkiekkoväkivallasta? No, välitön reaktioni olisi ollut tietysti lähteä myötäilemään vallitsevaa ilmapiiriä, ja olisinkin keksinyt siltä istumalta pitkän improvisaation omasta suhteestani mediaväkivaltaan ja kansallishurmokselliseen penkkiurheiluun. Olisin voinut sen tehdä sen kaiken, ja vain edistääkseni teosteni myyntiä.

Mutta tällä kerralla en sitä tehnyt. Totesin mahdollisen viittauksen ajankohtaisiin tapahtumiin olevan puhtaasti sattumanvaraista.

Kaikelle toiminnalleen voi aina keksiä järkevän perustelun, ja tätä olenkin aina hyödyntänyt teosteni selittämisessä, vaikka todellisuudessa ne ovat rakentuneet ja muovautuneet tekemisen aikana, ilman sen kummempaa käsikirjoitusta. Itse asiassa, Scott Adamsin sarjakuvassa ”Dilbert” kerran kuvaillaan osuvasti ihmisen viestintää ja rationaalista ajattelua. Sarjakuvastripissä roskakuski saa päähenkilön pahasti pois tolaltaan kiteyttämällä inhimillisen päätöksentekokyvyn kertomalla, että viimeaikaisten tieteellisten tutkimusten osoittavan, että yli 90 prosentissa tutkituista tapauksista ihmiset perustelevat toimintansa itselleen vasta toiminnan jälkeen. Eli, se tarkoittaa, että ihmiset toimivat lähes täysin oman intuitionsa ja alitajunnan varassa, ja looginen syyhyn ja seuraukseen perustuva päättelykyky on olemassa vain teoriakirjojen sivuilla. Pistää miettimään, eikö totta?! (Adams 1997, 48)

Jos tämän sepustuksen oikeasti lukee joku, joka odottaa jotain kristallinkirkasta kiteytymää tämän kirjoituksen lopuksi, hän tulee pettymään. Asiat jäävät aina kesken, eikä mitään koskaan saateta loppuun. Jos tässä olisi ollut jonkinlainen yhteenveto;

joku synteesi, joka on enemmän kuin osiensa summa, niin minä olisin luonut sen tyhjästä. Lyhyesti sanoen, minä olisin huijannut.

Tämän ainoan kerran tunnen itseni oikeasti rehelliseksi.

LÄHTEET

Adams, Scott 1997. Tuokaa minulle lähettipojan pää. Helsinki: Otava

Winterbottom, Michael 2005. Tristram Shandy – herrasmiehen paljastukset. Iso-Britannia: BBC Films